

Lekcja 2. Podmioty ekonomii społecznej – czym się zajmują?

Cele ogólne

- definiowanie pojęcia przedsiębiorstwa społecznego,
- rozróżnianie rodzajów podmiotów ekonomii społecznej.

Cele operacyjne

Uczeń

- definiuje pojęcie przedsiębiorstwa społecznego,
- wymienia typy podmiotów ekonomii społecznej,
- analizuje informacje o rynku pracy w kontekście własnych predyspozycji.

Lekcja 2. Podmioty ekonomii społecznej – czym się zajmują?

Cele ogólne

Uczniowie:

- poznają pojęcie przedsiębiorstwa społecznego,
- wymieniają rodzaje podmiotów ekonomii społecznej.

Cele operacyjne

Uczniowie:

- definiują pojęcie przedsiębiorstwa społecznego,
- wymieniają typy podmiotów ekonomii społecznej,
- analizują informacje o rynku pracy w kontekście własnych predyspozycji.

Część I. Przebieg zajęć – opis przebiegu zajęć

1. Nauczyciel przedstawia uczniom pojęcie przedsiębiorstwa społecznego. W tym celu można wykorzystać „materiał pomocniczy dla nauczyciela” oraz film:
 - „Zrób dobry biznes – czym są przedsiębiorstwa społeczne”: (dostęp 03.02.2021)
<https://youtu.be/NkvlXY3v9jE>.
2. Nauczyciel zapoznaje uczniów z rodzajami podmiotów ekonomii społecznej, do których zaliczają się:
 - Centra Integracji Społecznej (CIS),
 - Kluby Integracji Społecznej (KIS),
 - Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ),
 - Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ),
 - spółdzielnie socjalne,
 - spółdzielnie pracy,
 - spółki non profit.
3. Uczniowie dzielą się na trzy grupy i otrzymują po jednym zestawie z krótkimi opisami poszczególnych rodzajów podmiotów ekonomii społecznej (**Ćwiczenie 2.1.**). Nauczyciel prosi każdą grupę o zapoznanie się z opisami, następnie zaprezentowanie swoich

An illustration of a woman with glasses and a red patterned shirt, smiling as she organizes digital files. She is holding a black folder, and various documents, images, and a red folder are floating around her. A dark blue filing cabinet is in the foreground, and a red leaf is in the bottom right corner.

4. Nauczyciel rozdaje każdemu z uczniów pocięte w kwadraty treści po to, aby dopasował podmioty do ich definicji (**Ćwiczenie 2.2.**)
5. Uczniowie oglądają film „Ekonomia społeczna, co to takiego?” (dostęp na 03.02.2021) <https://www.youtube.com/watch?v=gaJEcCc6upA> lub film Ekonomia Społeczna: <https://youtu.be/YIjVfZMiHfl>.
6. Nauczyciel pyta uczniów, czy może ktoś zna organizację społeczną, prowadzącą działalność na rzecz innych osób i czy mógłby omówić jej działalność, skupiając się na efektach. Następnie przedstawia dobrą praktykę podmiotu ekonomii społecznej: Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne „Teatr Grodzki” oraz Stowarzyszenie „Współlistnienie”.

Organem tworzącym Centrum Integracji Społecznej „Od Nowa” w Łobzie jest Stowarzyszenie „Współlistnienie”. Centrum powstało w 2005 roku, było pierwszym centrum w województwie zachodniopomorskim, a także pierwszym CIS-em w kraju, który swoim zasięgiem obejmował cały powiat. Przy tworzeniu i aktualnie w działalność CIS-u jest zaangażowanych wiele instytucji: Starostwo Powiatowe w Łobzie, Powiatowy Urząd Pracy w Łobzie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łobzie, gminy: Łobez, Resko, Węgorzyno, Dobra, Radowo Małe oraz ośrodki pomocy społecznej z tych gmin. Uczestnikami centrum są mieszkańcy wszystkich pięciu gmin. Wypracowany w Łobzie model CIS-u był wzorcem dla większości powstających w województwie zachodniopomorskim centrów oraz przyczynkiem do zmiany ustawy o zatrudnieniu socjalnym i wprowadzeniu w niej zapisu, że organami tworzącymi centra mogą także być powiaty. CIS „Od Nowa”, mimo działania na jednym

z najtrudniejszym rynku pracy, osiąga jedne z najlepszych rezultatów w postaci wysokiej efektywności zatrudnieniowej swoich absolwentów na otwartym rynku pracy.

Opis realizowanych działań

W ramach swoich zadań Centrum Integracji Społecznej prowadzi:

Reintegrację społeczną – odbudowanie umiejętności pełnienia ról społecznych, radzenia sobie z problemami życia – 1 dzień w tygodniu zajęcia grupowe i indywidualne ze specjalistami:

- psychologiem,
- pedagogiem,
- terapeutą,
- pracownikiem socjalnym,
- doradcą zawodowym,
- doradcą rodzinnym,
- doradcą finansowym.

Reintegrację zawodową – przypomnienie nawyków pracy, nabycie nowych umiejętności zawodowych. Przygotowanie do powrotu na otwarty rynek pracy – 4 dni w tygodniu zajęcia praktyczne z instruktorami w następujących grupach zawodowych:

- budowlanej,
- budowlano-wykończeniowej,
- porządkowej,
- szkółkarskiej,
- konserwacji terenów zielonych,
- rękodzieła,
- krawieckiej,
- gastronomicznej,
- opiekunek.

CIS kieruje swoje działania do:

- osób bezrobotnych,
- osób bezdomnych,
- osób uzależnionych od alkoholu (po leczeniu),
- osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających (po leczeniu),
- osób chorych psychicznie (po leczeniu),
- osób zwalnianych z zakładów karnych,
- osób niepełnosprawnych,
- uchodźców.

Uczestnicy Centrum Integracji Społecznej otrzymują:

- świadczenie integracyjne w wysokości 775,30 zł netto miesięcznie (czerwiec 2020),
- 1 posiłek dziennie lub deputat miesięczny,
- ubezpieczenie z tytułu wypadków,
- szkolenie BHP,
- odzież ochronną, narzędzia, itp.,
- zajęcia grupowe i indywidualne ze specjalistami w ramach reintegracji społecznej (psycholog, pracownik socjalny, terapeuta, doradca rodzinny, doradca finansowy, pedagog, prawnik),
- zajęcia praktyczne w ramach różnych grup zawodowych pod opieką instruktorów zawodu,
- szkolenia zawodowe, np. kurs brukarza, kurs glazurnika, kurs drwala – operatora pił łańcuchowych i wykaszarek, kurs kucharza, kurs kierowcy operatora wózka jezdniowego, kurs stolarza meblowego, kurs spawacza, kurs fryzjerski, kurs specjalisty ds. kadr i płac, kurs elektryka do 1 kW,
- pomoc doradcy zawodowego – pomoc w zdobyciu zatrudnienia na rynku pracy,
- pomoc w obszarze rozwiązywania problemów i utrzymania zatrudnienia po opuszczeniu centrum.

Osoby pracujące w Centrach Integracji Społecznej osiągają następujące korzyści:

- otrzymują wynagrodzenia,
- pracują w dość nowym sektorze ekonomii, dynamicznie się rozwijającym, z perspektywami dalszego rozwoju,
- mają poczucie misji, pomagają innym, czują się potrzebne, robią coś ważnego dla innych ludzi i dla gospodarki kraju,
- pracują w zespołach osób o takich samych wartościach,
- poznają nowych, ciekawych ludzi,
- uczą się nowych umiejętności i przyswajają nową wiedzę,
- mają możliwość brania udziału w szkoleniach, konferencjach, wyjazdach studyjnych.

Dlaczego warto prowadzić tego typu podmioty?

Działania podmiotów ekonomii społecznej takich jak Centra Integracji Społecznej mają pozytywny wpływ na środki wydawane na pomoc społeczną. Centra Integracji Społecznej pozwalają skutecznie przywracać na rynek pracy osoby, które znajdują się poza nim, a są to osoby, które utrzymują się z szeregu różnych zasiłków i zapomóg, co za tym idzie – są na utrzymaniu państwa, czyli innych. Tylko w skali jednej gminy są to środki znaczne, a już w skali kraju ogromne. Gdy osoba niepracująca wraca na rynek pracy, z jednej strony państwo oszczędza środki, a z drugiej do kasy państwa wpływają daniny w postaci podatków i składek z tytułu pracy. Ponadto, co najważniejsze, osoba pracująca, otrzymując wynagrodzenie wyższe od zasiłków, jest w stanie zaspokoić więcej potrzeb bytowych swoich i swojej rodziny oraz może na o wiele wyższym poziomie pełnić różne role społeczne.

7. Nauczyciel proponuje klasie do wyboru: A. Prezentację Bielskiego Stowarzyszeniu Artystycznego „Teatr Grodzki” (31 slajdów – w załączeniu) B. Projekcję filmu: „10 minut o ekonomii społecznej – Paproty” (dostęp na 16.11.2022):
<https://www.youtube.com/watch?v=yRiMW0Jxrd0>.

8. W ramach podsumowania nauczyciel mówi uczniom, że na zajęciach poznali różne typy podmiotów ekonomii społecznej oraz zdefiniowali pojęcie przedsiębiorstwa społecznego. Pyta uczniów:

- Który podmiot szczególnie przypadł uczniom do gustu?
- Które efekty działalności prezentowanej dobrej praktyki uważają za najbardziej pożądane?

Na zakończenie nauczyciel informuje, że ten temat będzie kontynuowany na kolejnej lekcji.

Podmioty ekonomii społecznej – czym się zajmują?

Część II. Ćwiczenia i materiały pomocnicze

Ćwiczenie 2.1.

Podziel klasę na trzy grupy i rozdaj trzy zestawy (dla każdej grupy jeden zestaw) z krótkimi opisami poszczególnych rodzajów podmiotów ekonomii społecznej. Poproś każdą grupę o zapoznanie się z opisami i po chwili poproś poszczególne grupy o zaprezentowanie swoich podmiotów ekonomii społecznej na forum klasy.

A. Zestaw I

Centrum Integracji Społecznej (CIS)

Centra Integracji Społecznej funkcjonują na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

Ich zadaniem jest realizowanie programu reintegracji społecznej i reintegracji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, osób niepełnosprawnych, uzależnionych od alkoholu i narkotyków, chorych psychicznie, zwalnianych z zakładów karnych oraz uchodźców.

Centrum Integracji Społecznej może być utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe, podmioty kościelne i spółdzielnie socjalne osób prawnych.

Na koniec 2017 r. w Polsce aktywnie działało 166 centrów integracji społecznej. Większość z nich (ponad 70%) prowadzonych było przez PES.

Pozostałe centra prowadzone były przez jednostki samorządu terytorialnego, głównie gminy.

Reintegracja społeczna realizowana w CIS obejmuje m.in. kształcenie umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, naukę planowania i gospodarowania dochodami. Integracja zawodowa polega natomiast w szczególności na umożliwieniu uczestnikom centrum nabycia nowych umiejętności zawodowych umożliwiających przekwalifikowanie lub podwyższenie kwalifikacji.

Najczęściej uczestnikami zajęć z zakresu integracji społecznej i zawodowej są osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby uzależnione od alkoholu, a także osoby, dla których główną przesłanką wykluczenia była choroba psychiczna, uzależnienie od narkotyków lub innych środków odurzających, bądź uchodźcy realizujący indywidualny program integracji.

Działalność CIS jest współfinansowana ze środków publicznych w szczególności ze środków własnych jednostek samorządu terytorialnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i funduszu pracy. Centra podlegają rejestracji, a decyzję o przyznaniu statusu podejmuje wojewoda.

Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ)

W Polsce działa 700 warsztatów terapii zajęciowej dla 26 tysięcy osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Są to placówki, które umożliwiają rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie zdobywania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podejmowania zatrudnienia.

Warsztaty mogą być prowadzone w różnych pracowniach, w zależności od tematu zajęć np. pracownia gospodarstwa domowego, komputerowa, krawiecka, plastyczno-ceramiczna,

muzyczna, teatralna czy stolarska.

B. Zestaw II

Kluby Integracji Społecznej

Celem Klubu jest realizacja zadań umożliwiających odbudowanie i podtrzymanie u uczestników umiejętności uczestnictwa w społeczności lokalnej, a także pełnienia przez nich określonych ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania i pobytu. W sensie celów działania Kluby są uproszczonymi, krócej trwającymi formami pomocy podobnymi do Centrów Integracji Społecznej.

Uczestnikami zajęć w Klubie Integracji Społecznej mogą być osoby, które podlegają wykluczeniu społecznemu ze względu na swoją sytuację życiową, nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym. Mowa tu w szczególności o osobach:

- bezdomnych,
- uzależnionych od alkoholu, narkotyków i innych środków odurzających,
- znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej,
- długotrwale bezrobotnych,
- zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności z integracją ze środowiskiem,
- osobach z niepełnosprawnościami oraz osobach z zaburzeniami psychicznymi.

Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ)

ZAZ jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką tworzoną w celu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. Zakłady Aktywności Zawodowej przygotowują osoby z niepełnosprawnościami do pracy, uwzględniając ich dysfunkcję i niesprawności, tworzą chronione miejsca pracy, szkolą i pomagają przynajmniej części z tych osób odnaleźć się na otwartym rynku pracy. Podmioty, które mogą utworzyć zakład aktywności zawodowej, tzw. organizatorzy, to:

- powiat,
- gmina,
- fundacja,
- stowarzyszenie,
- inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Te organizacje mogą zdobyć status Zakładu Aktywności Zawodowej, dla uprzednio wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo jednostki. Statutowym obowiązkiem ZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Działalność Zakładu ma charakter hybrydowy. Oznacza to, że można go umieścić w obszarze ekonomii społecznej jako podmiot ekonomii społecznej działający w dwóch sferach:

- sferze reintegracyjnej, służącej reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (forma ta nie jest przedsiębiorstwem społecznym, ale przygotowuje do prowadzenia lub pracy w przedsiębiorstwie społecznym),
- sferze gospodarczej, składającej się z organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych.

C. Zestaw III

Spółdzielnia socjalna

Spółdzielnia socjalna łączy działalność gospodarczą z realizacją celów społecznych i wspiera osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Spółdzielnie socjalne działają w oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych.

Spółdzielnię socjalną może założyć 5 osób fizycznych należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub dwie osoby prawne: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego lub kościelne osoby prawne

Kto może przystąpić do działających już spółdzielni socjalnych?

Osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także inni, jeżeli ich praca na rzecz spółdzielni wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie. Liczba osób spoza grup wykluczonych nie może przekroczyć 50% liczby wszystkich członków. Ci, którzy chcą założyć spółdzielnię lub przystąpić do już istniejącej, mogą skorzystać z dotacji udzielanej przez Powiatowe Urzędy Pracy lub Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Spółdzielnie zajmują się głównie działalnością usługową. Kolejnymi obszarami są: edukacja, handel detaliczny, pomoc społeczna oraz działalność sportowo-rekreacyjna. Dodatkowo spółdzielnie prowadzić mogą różnego rodzaju warsztaty i zajęcia dodatkowe.

Spółdzielnia pracy

Zgodnie z art. 1 § 1 ustawy – Prawo spółdzielcze (zwanej dalej „ustawą”) – spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym, zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną

działalność gospodarczą. Natomiast zgodnie z art. 181 ustawy przedmiotem gospodarczej działalności spółdzielni pracy jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków.

Należy zaznaczyć, że ustawa wyróżnia również trzy szczególne typy spółdzielni pracy, jakimi są: spółdzielnia inwalidów, spółdzielnia niewidomych oraz spółdzielnia pracy rękodzieła ludowego i artystycznego, przy czym:

- przedmiotem działalności spółdzielni inwalidów i spółdzielni niewidomych jest zawodowa i społeczna rehabilitacja inwalidów i niewidomych przez pracę w prowadzonym wspólnie w przedsiębiorstwie,
- spółdzielnie pracy rękodzieła ludowego i artystycznego tworzą nowe i kultywują tradycyjne wartości kultury materialnej, organizują i rozwijają rękodzieło ludowe i artystyczne, sztukę i przemysł artystyczny.

Cele spółdzielni pracy

- „zatrudnianie zarobkowe przez spółdzielnie swoich członków w sposób najkorzystniejszy dla nich i dla społeczeństwa”,
- doskonalenie zawodowe pracowników spółdzielni,
- udzielanie pomocy potrzebującym pracownikom spółdzielni i ich rodzinom.

Spółki non profit

Spółka kapitałowa not for profit (często potocznie nazywana spółką non profit) – to przedsiębiorstwo, w którym obok działalności ekonomicznej ważną rolę odgrywa cel społeczny. Spółki te działają w myśl Ustawy z dnia 15 września 2001 r. – Kodeks spółek handlowych, dalej K.S.H. (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 288, 568, 695, 875).

W praktyce oznacza to, że wypracowany zysk nie jest przeznaczany do wypłaty wspólnikom. Jest to dopuszczalne zarówno w przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jak i spółki akcyjnej (odpowiednio art. 151 §1 K.S.H. oraz 301 K.S.H.).

W umowie spółki zawieranej przed notariuszem wskazujemy, że podmiot nie działa w celu osiągnięcia zysku, a wypracowany dochód przeznacza na działalność statutową pożytku publicznego. Nie jest też możliwe dzielenie zysków pomiędzy wspólników, członków zarządu, pracowników, radę nadzorczą czy komisję rewizyjną.

1. Centrum integracji społecznej	X. Jego zadaniem jest realizowanie programu reintegracji społecznej i reintegracji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, osób niepełnosprawnych, uzależnionych od alkoholu i narkotyków, chorych psychicznie, zwalnianych z zakładów karnych oraz uchodźców.
2. Zakład aktywności zawodowej	Y. Jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką tworzoną w celu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną.
3. Spółdzielnia socjalna	Z. To przedsiębiorstwo społeczne. Łączy działalność gospodarczą z realizacją celów społecznych i wspiera osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Do założenia potrzebne jest 5 osób fizycznych należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub dwie osoby prawne: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego lub kościelne osoby prawne.

Podmioty ekonomii społecznej

Część III. Materiał pomocniczy dla nauczyciela

Czym jest przedsiębiorstwo społeczne: Przedsiębiorstwo społeczne jest przez wielu ekspertów wskazywane jako najbardziej pożądana formuła prowadzenia organizacji pozarządowej. Część z omawianych później podmiotów ekonomii społecznej może być przedsiębiorstwem społecznym, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą. Dobrze zarządzane i zorganizowane przedsiębiorstwo społeczne, realizując swoje cele statutowe, jest w stanie utrzymać się w dobrej kondycji finansowej bez wsparcia finansowego instytucji państwowych. Przedsiębiorstwo prowadzi swoją działalność gospodarczą w taki sam sposób, jak to robią firmy prywatne. Dlatego może być także bardzo atrakcyjnym miejscem do podjęcia pracy i realizowania kariery zawodowej. Przedsiębiorstwo społeczne jest podmiotem wyodrębnionym pod względem organizacyjnym i rachunkowym, prowadzącym działalność gospodarczą zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym lub działalność odpłatną pożytku publicznego, lub działalność oświatową, lub działalność kulturalną, której celem jest integracja społeczna i integracja zawodowa.

Najczęściej zatrudnia osoby:

- zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, bezrobotne,
- będące absolwentami Centrum Integracji Społecznej,
- będące absolwentami Klubów Integracji Społecznej,
- opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii,
- opuszczające zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

Przedsiębiorstwo społeczne świadczy usługi na rzecz lokalnej społeczności przy jednoczesnej realizacji idei integracji społecznej i integracji zawodowej dla swoich

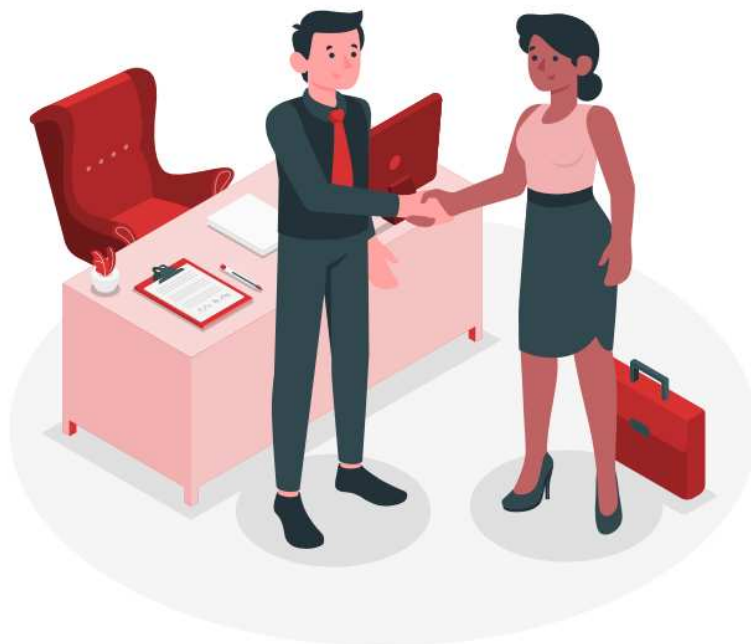
podopiecznych, czyli osób wymagających wsparcia. Jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczają go na cele statutowe, wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa oraz – w określonej części – na reintegrację zawodową i społeczną lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej.

Przedsiębiorstwo społeczne zatrudnia pracowników w oparciu o umowę o pracę, spółdzielczą umowę o pracę lub umowę cywilnoprawną (w tym osoby zatrudnione na podstawie umów cywilnoprawnych, które prowadzą działalność gospodarczą).

Status przedsiębiorstwa społecznego mogą uzyskać:

- fundacje i stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą,
- spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów,
- spółki z o.o. non profit,
- zakłady pracy chronionej.

Szczegółowe warunki uzyskania statusu przedsiębiorstwa społecznego określa ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej.

Podmioty ekonomii społecznej – czym się zajmują?